

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 05.05.24

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Leilighetsdikt

Dikt skrevet til en spesiell anledning (en “leilighet”, jf. uttrykk som “ved denne leilighet”). Det kan være dikt skrevet til private familiebegivenheter, som f.eks. fødselsdag, bryllup, dåp, konfirmasjon, begravelse, eller til en offentlig samfunnsbegivenhet, f.eks. kroningen eller begravelsen av en konge. Diktene kan enten ha bestemte personer som mottakere (og framføres når disse personene er til stede), eller rette seg til allmennheten.

Mange minnedikt, takkedikt, festdikt og jubileumsdikt er leilighetsdiktning. Noen leilighetsdikt er skrevet til melodier for å synges, andre er uten melodi. Noen blir kopiert opp og delt ut til deltakerne på en fest eller ved en annen sosial hendelse, andre blir trykt anonymt eller med navn i aviser. Rimbrev kan være leilighetsdiktning (f.eks. frierbrev på vers), søknader kan skrives på vers, osv.

“Lejlighedsdigte er ganske simpelt digte skrevet til en bestemt lejlighed. Grunden til at dette er en genre i sig selv, er at der findes så meget af denne type digtning, da næsten alle digtere har skrevet lejlighedsdigte. Eksempelvis af Johannes Ewalds digteriske produktion på omkring 90 digte, kan omkring 70 betegnes som lejlighedsdigtning. Lejlighederne som kunne fremtvinge en lejlighedssang kunne være et bryllup, en begravelse, højtider, en kroning, kort sagt hvad som helst. De ledsagede ofte centrale begivenheder, både religiøse, hvilket gav sig udslag i salmerne, men også alle andre vigtige og uvigtige begivenheder. Næsten al baroklitteratur er lejlighedsdigtning, og det er centralt at spørge efter lejligheden når man møder en barok-tekst. Digtene i denne genre behøver ikke nødvendigvis at være litterært uinteressante, selvom man umiddelbart kunne sammenligne lejlighedsdigtningen med vor tids konfirmationssange.” (<https://kalliope.org/da/keyword/lejlighedsdigtning>; lesedato 25.09.23)

Leilighetsdikt er ofte rosende, med positive beskrivelser f.eks. av den som har fødselsdag. Det finnes imidlertid også leilighetsdikt som inneholder kritikk, enten vennlig kritikk eller bitende angrep på personer eller grupper. De fleste leilighetsdikt inneholder mer ros enn ris. Ytterpunktene er spottende, ironiske vers på den ene siden og hyllende, lovprisende vers på den andre.

Den tyske dikteren Johann Wolfgang von Goethe hevdet at leilighetsdikt er “den første og mest ekte av alle dikttyper” (sitert fra Schlingmann 1985 s. 185). Men mange har sett ned på diktning som er “uinspirert, upoetisk fabrikkvare eller banal leilighets- og oppdragsdiktning” (Joch og Wolf 2005 s. 122).

I lyrikksamlinger finnes det vanligvis få leilighetsdikt, fordi slike dikt har generelt lav litterær status. De har dessuten ofte et mer beskrivende og/eller episk (fortellende) preg enn poetisk.

Noen bedrifter og institusjoner har en “husdikter” som lager leilighetsdikt til kjente sanger, som så synges ved jubileer, fødselsdager for de ansatte og lignende. Det hender også at kjente diktere skriver leilighetsdikt, enten på oppdrag eller av eget initiativ. Henrik Wergeland skrev bl.a. minnediktet “Til Sogneprest Hesselberg, paa hans Hustrues Begravelsesdag” ved Alete Hesselbergs gravferd, med verselinjene “I siste smil, som over kinnet, din elskede Alete gled, / imellom englen og kristinnen, forsvant den siste forskjell med”. Bjørnstjerne Bjørnson har skrevet en god del leilighetsdikt, blant annet “Kantate for Hundreårs-festen for Norges vel” (1909).

“Cecilie Løveid (f. 1951) hører til de svært få forfatterne som har nytt anerkjennelse som poet lenge før hun debuterte med en diktsamling [...] har ikke hun unngått å skrive en rekke aktualitets- eller leilighetsdikt, eller dikt som på en eller annen måte tar opp i seg 1970-tallets venstreradikale solidaritetsprosjekt.” (*Klassekampen* 20. august 2011 s. 20)

Den danske dikteren Klaus Rifbjerg “lå på sykeleiet da avisa Politiken ringte og spurte om han kunne skrive et slikt leilighetsdikt [et nekrolog-dikt til den svenske poeten Tomas Tranströmer]. Han fikk god tid, diktet skulle først på trykk to dager senere. Rifbjerg leverte teksten over telefon femten minutter etter redaktørens henvendelse.” (*Klassekampens* bokmagasin 18. april 2015 s. 4)

“Et leilighetsdikt er et dikt som er skrevet til en bestemt anledning eller hendelse som barnedåp, bryllup, begravelse, ulykker eller andre store og små begivenheter og stemninger. Det var også vanlig å skrive brev på rim. Petter Dass skrev leilighetsdikt helt fra studietiden. Mange av diktene kjenner vi dessverre bare tittelen på i dag. Blant hans mest kjente leilighetsdikt finner vi hans beskrivelse av sin egen sykdom *En Krop opfyldt med Gruus og Sten* og hans avskjedsdikt til sine sognefolk *Min' elskelig Tilhører*. Disse to diktene ble utgitt sammen som såkalte skillingstrykk en rekke ganger.” (http://www.petterdass-museet.no/?page_id=217; lesedato 12.02.16)

Den tyske dikteren Martin Opitz skrev på begynnelsen av 1600-tallet at det knapt fant sted et bryllup, en begravelse, en fødsel eller en syk persons tilfriskning uten at det ble skrevet leilighetsdikt for anledningen (gjengitt fra Joch og Wolf 2005 s. 58-

59). Noen mente at dette førte til mye dårlig, uinspirert diktning, mens Opitz hevdet at denne diktningen var en egen, verdifull sjanger (Joch og Wolf 2005 s. 59).

“Leilighetsdiktningen har vært relevant og blitt dyrket til alle tider, men oppmerksomheten og interessen var selvfølgelig varierende. Rundt 16-1700-tallet hadde diktningen sin gullalder. Det er flere grunner til dette, men en av hovedgrunnene er fordi at diktere ble tvunget til å skrive leilighetsdikt for å ha en sjanse til å overleve en økonomisk vanskelig tid.” (<http://www.studienett.no/Oppgaver/leilighetsdiktning-sammendrag-29226.aspx>; lesedato 11.03.16) De danske 1700-tallsdikterne Ambrosius Stub og Johannes Ewald skrev leilighetsdikt for å tjene penger.

“På 1700-tallet hadde såkalte leilighetsdikt en sentral plass i borgerskapets feiringer og markeringer. Dette var dikt som ble skrevet til private familiebegivenheter som fødselsdager, dåp, bryllup, konfirmasjoner og begravelser. Mange av disse diktene ble skrevet til melodier og var ofte svært positive i omtalen av den som skulle få diktet. De var fint satt sammen og flere hadde dekorert forsatspapir med gullmønster, et såkalt brokadepapir. Brokadepapir ble først produsert i Augsburg, Bayern fra slutten av 1600-tallet og ble raskt populært.” (<http://avtrykk.no/gratulation-til-det-himmelsamlede-brudepar>; lesedato 25.09.18)

“Teologistudent og senere både salmediker og prest Jens Zetlitz skrev en så usømmelig bryllupssang at han ble nektet å tale i kirken i Arendal. [...] Zetlitz deltok aktivt i byens levende kultur- og selskapsliv, og skrev leilighetsdikt med stor underholdningsverdi. I et bryllupsdikt kom han til å hylle ektesengen på en så frodig og “usømmelig” måte at sogneprest Thestrup nektet teologistudent Zetlitz å preke i kirken. Biskop Hagerup i Kristiansand støttet sognepresten i dette, og i et brev til Zetlitz skrev han: “Jeg ønskede at Deres gode Geni havde været bedre anvendt.” ” (*Agderposten* 26. november 2015 s. 48)

Kåre Glette ga i 1995 ut *Leilighetsdikt (høvesdikt) fra Tønsberg*. “Kva er eit høvesdikt? Høvesdikt (eller leilighetsdikt) er dikt som er skrivne for eit festleg eller minneverdig høve, av privat, halvoffentleg eller fulloffentleg karakter, for å kasta glans eller skapa ei stemning av høgtid, pondus eller pompøsitet. I Tønsberg i perioden 1840 til 1890 spelte denne diktinga ei så sentral og annleis rolle samanlikna med vår tid at vi har vanskeleg for å forestilla oss det. Studien har som tese at høvesdiktinga var den karakteristiske litterære ytringsforma i Tønsberg i den nemnde tidsrommet, så karakteristisk at den fungerte som ein hegemonisjanger innanfor ein unik lokal institusjon og som ein kollektiv og representativ sjanger for borgarskapet. Avhandlninga kan lesast som ein kultur-, litteratur- og teksthistorisk studie. Den kan også lesast som ein freistnad på regional (lokal) litteraturhistorie-skriving.” (<https://web.archive.org/web/20070228091202/>; lesedato 25.09.18)

Da skipet Titanic sank i 1912, fikk avisene de første månedene etter forliset “så mange leserbrev, dikt og kommentarer om saken at The Times så seg nødt til å rykke inn følgende advarsel: “Å skrive et dikt om Titanic som er verdt å trykke

krever at forfatteren besitter noe mer enn papir, blyant og en sterk følelse av at katastrofen var forferdelig”.” (*Morgenbladet* 27. april – 3. mai 2012 s. 37) Olaf Hanssen presenterte i Polarårboken 1942 en samling med nesten 400 minnedikt skrevet om Roald Amundsen, som døde i 1928 (*Morgenbladet* 23. – 29. april 2010 s. 41).

Oddbjørn Ingebrigtsen har skrevet en avhandling om minneord/nekrologer, en undersøkelse som baserer seg på over 500 minneord om “vanlig folk” fra 29 aviser fra åtte fylker. Han oppdaget blant annet at “i Nordland er det svært vanlig å skrive dikt – vi snakker da om egenproduserte vers – mens dette er heller sjeldent i Vest-Agder.” (*Høgskoleavisa* 21. mars 2002 s. 15)

En vanlig type leilighetsdikt er takkedikt. “Ingeborg Sevaldson stortrives på omsorgssenteret på Jevnaker, og har skrevet et dikt om det [:]

Jeg står på St. Peters venteliste, fyller neste år åttini
og enda eldre skal jeg visst bli hører jeg legen si.
Jeg tenker ofte på dette mens dagene glir forbi.
Vi lever så altfor lenge, eldrebølgen brytes frem.
Det er så mye vi nå må trenge av omsorg og pleie på sykehus og sykehjem.
Operasjoner og medisiner, dyre sprøyter og vaksiner.
Levetiden blir lenger og lenger
og det koster penger.
Og når det nå går mot livets høst,
blir det skrevet og sagt i svulstige taler,
at vi fortjener et verdig liv. Men pengene de sitter ikke løst.
Det vises i TV, en gammel fortvilet kvinne har fått –
Som siste utvei, en seng i et bøttekott
Og en gammel forvirret mann er av dem
Som i verdens rikeste land
Ikke får rom på et sykehjem
Kynisk forkynnes – vi har ikke plass
Og selv om kritikken er ganske krass
Lar de det skje
Noen må dø, slik er det bare
Og det er det.
Jeg er gammel, krumbøyd og stiv,
men livet jeg lever, det er et godt liv
Jeg har omsorg og trygghet i og alt jeg trenger
i min kommune, og har ingen frykt for å leve lenger.
Men tenker hva kommer det av at vi gamle og syke kan ha det så bra her,
når andre kommuner får strykkarakter,
og hvor syke og gamle trygler og ber om en omsorgsplass ved livets kveld,
og deres problem blir utsatt med snakk
mens her settes fokus på omsorg og stell,

jeg retter en inderlig takk!

Til Jevnaker kommune og til Jevnaker Omsorgs og Rehabiliteringssenter
Som gir gamle og syke mer enn de venter.”

(<http://www.ringblad.no/kultur/ingeborgs-takkedikt-til-jors/s/1-97-6756259>;
lesedato 14.03.16)

“I lokale avisers og arrangementers sfære finnes poeter ingen har hørt om utenfor fylkesgrensen, men som gjenkjennes og feires innenfor den. På begge sider av sykehusstridens frontlinjer på Nordmøre og i Romsdal er 86 år gamle Hedvig Wist elsket og lest. Nyskrevne rimdikt av den kommenterende eller sesongbaserte sorten er stadig å lese både i Kristiansundsavisen Tidens Krav og moldeavisen Romsdals Budstikke. Men kjent annensteds? Det har hun ikke behov for å være. - Jeg er fornøyd med min lille dikterstatus, og har ikke skrevet for å komme på det store marked. Jeg skriver gjerne med lokalt tilsnitt, og det passer best i lokalavisene. Men også i trykksaker som historielagenes årbøker, julehefter og Turistforeningens publikasjoner. Forresten, medlemsbladet til Landslaget for offentlige pensjonister har begynt å trykke mine dikt. Det er jo riksdekkende! [...] I dag, hvor frierbrev på vers og andre rimbrev er få forunt, er det gjerne i bryllup og begravelser at vi støter på det gode, gamle leilighetsdiktet. Og Wist blir stadig spurt om å skrive nettopp leilighetsdikt, ofte i form av prologer som høytidelig åpner byjubileer, opera-premierer, klippfiskfestival, fest i Helsevernet for psykisk utviklingshemmede eller stomioperertes landsmøte. [...] - Jeg reflekterer over det som rører seg i dagliglivet, og sammenligner naturen med menneskelivet. Diktene er fullt forståelige, gjerne med en liten konklusjon i de to siste linjene. [...] - Jeg tror avisdikt blir vel så mye lest som diktsamlinger. Da leser folk ett dikt av gangen. Mange forteller at de klipper ut diktene mine og lager utklippbøker. [...] Når samfunnsengasjementet rykker i adjunkten med opprykk, er det leserinnlegget som får rim og rytme. Gjerne om politisk betente spørsmål om skole, eldre eller den evinnelige sykehusstriden som har ført til både verbal og reell skittkasting mellom Molde og Kristiansund.”
(*Morgenbladet* 23. – 29. november 2012 s. 48-49)

“I Grue er det en skøyerfant som gjerne deler sine skøyerstreker (dvs. dikt) med allmennheten. Fanten heter Tore Hestbråten, og nå kommer diktsamling nr. to på ren dialekt. Boka heter nettopp “Skeiarfanten”, og skøyeren er nok kjent for Glåmdalens lesere som en flittig bidragsyter med sine underfundige betraktninger i diktform. [...] Innhold og form kan kategoriseres som “leilighetsdikt”, dvs. litteratur skrevet på bakgrunn av en ytre foranledning, kanskje med selveste Petter Dass som forbilde, siden Tore har bodd store deler av sitt liv nordafor.”
(*Glåmdalen* 11. august 2012 s. 17) “Du kan gjerne kalle det leilighetsdikt. De er kommet til over flere år, ofte er det kommentarer til aktuelle spørsmål i tida. Jeg er kanskje en som skriver og setter i avisa det som mange tenker; en del av diktene har nemlig stått i Glåmdalen.” (Hestbråten i *Glåmdalen* 8. september 2010 s. 16)

“Da Tore Ødegård døde fredag 3. juni nær 70 år gammel, mistet vi en kjær venn og et begavet og samfunnsengasjert medmenneske. [...] Tores skalde- og forteller-

kunst bevarte han hele livet. Skaldekunsten utviklet han i form av humoristiske leilighetsdikt gjerne med ramsalte satiriske undertoner. Til Asker Lions' kunstutstilling i oktober, "Se Norges Kunstnerdal", hadde Tore valgt ut egne dikt" (*Budstikka* 17. juli 2011 s. 50).

"Bestill din helt personlige sang eller tale til ulike begivenheter. Og trenger du et dikt, et eventyr eller en prolog, så ordner jeg det. Enkel bestilling og rask levering. Fra kr 500,- Mange setter ekstra pris på å få en skreddersydd sang eller tale, en egen prolog, et eventyr eller et dikt. Det er en gave i seg selv. Mye skal ofte ordnes til den store begivenheten, og det kan ofte være vanskelig å få tid til selv å sette sammen ordene man vil formidle. Da kan jeg hjelpe deg! Jeg har lang erfaring; jeg har i mange år snekret sanger, taler, eventyr, prologer og dikt på bestilling. Jeg er veldig nøye med at tekst og melodi stemmer, at tekst og melodi er tilpasset anledningen og at det er en egen "varme" i det som skal formidles. Jeg skriver både på bokmål, nynorsk og dialekt." (Åse Winther Neergaard i <http://www.sangendin.no/ipub/>; lesedato 24.04.13)

"Björg – fra Bryne.
Jeg skriver personlige sanger, dikt og taler.
Framsider med fargefoto og super fin-fin pynt.

Inger Marie.
Skriver personlige sanger, taler, prologer og dikt på bestilling.
Jeg er tekstforfatter, historieforteller og utdannet journalist.
Språket ditt kan være bokmål, nynorsk eller engelsk.
Mange års erfaring med språkgymnastikk og lyrikk.
Pris: Kr.600 inkl. intervju og retting. Porto og evt. kopiering kommer i tillegg."
(<http://www.allsang.net/info-hjelp-kontakt/diktere.htm>; lesedato 05.04.16)

" "Lykken kommer, lykken går / vi blir glade, hvis vi deg får!" heter det i en annonse fra Oslo kommune i mars 2003, der de utlyser sykepleierstillinger i Bydel Nordstrand. Teksten viser at lyrikk kan brukes i mange sammenhenger. Her er det diktet som en type subjektivt uttrykk det spilles på, i tillegg til at rim og rytme og ordspråksformular skal fange oppmerksomheten. Men diktet viser også – uten at det er intensjonen – hvor viktig det er å kunne litt om lyrikkens virkemidler, for her er ordstillingen snudd for å få til rimet. "Vi blir glade hvis vi får deg," ville det hete i vanlig syntaks. Willy Dahl har i sin lille innføringsbok i lyrikk fra i fjor, Inn i diktet – fra Edda til Eldrid (Eide 2002), et annet eksempel på mislykket hverdagslyrikk, hentet fra en hyllest til et firmas idrettslag: "Hurra for våre kjekke gutter som / er så flinke til å stå slalåm!" Tabben her er at det innholdsløse ordet som og den trykksvake stavelsen -låm rimer på hverandre. For rimord bør være betydningsmessig viktige hvis rimet skal ha noen effekt. Selv om det er leilighetsdiktningen, og ikke den store tradisjonen, disse verselinjene skriver seg inn i, er det like fullt dårlig språkarbeid. " (Henning Howlid Wærp i *Morgenbladet* 4. april

2003) Kritikken mot “dårlige” leilighetsdikt tar sjelden høyde for at noen dikt er skrevet med bevisst rare og humoristiske rimord, og at diktene rommer (selv-)ironi.

Jon Fosses *Poesiar: Etter Henrik Wergeland* (2016) “er et møte mellom to sterke poeter. Møtet er preget av respekt og revisjon. [...] Wergeland skriver om historiske hendelser, om biografiske begivenheter, kort sagt er mange av hans dikt leilighetsdikt. Fosse omgjør også wergelandske leilighetsdikt til sentrallyrikk, og setter derved også sin estetiske signatur på dem.” (*Klassekampens* bokmagasin 30. januar 2016 s. 3)

“Forfatteren Simon Stranger uttaler til avisa Klassekampen 4. august at forfattere ikke kan betale strømregningen med dikt. [...] forsøkte å godtgjøre vår strømleverandørs faktura med et leilighetsdikt, ble han brutalt avvist. Diktet, som etter vårt syn er meget godt til eksistensielt å være, til tross for å ha blitt til under sterkt tidspress [...]” (*Klassekampen* 30. august 2014 s. 35).

“I begynnelsen av 50-åra førte en folkeavstemning til at Arendal var uten Vinmonopol i fire år og at arendalittenes lørdagskos kom med bussen fra Kristiansand. Det var forsmedelig for mange. En kristiansander skrev i *Fædrelandsvennen* at folk fra Arendal burde nektes på polet i Kristiansand. Den legendariske petitkåsøren Olav Varen svarte med et ironisk leilighetsdikt:

Nå har de stemt
og Arendal skal,
vær så god tørke ut.
Det skal bli slutt,
det skal bli slutt.
Reiser til Kristiansand
er strengt forbudt.

Forholdet mellom de to byene har knapt noen gang, siden grunnleggelsen av Kristiansand i 1641, vært så hjertelig som i akkurat disse årene.” (*Fædrelandsvennen* 21. juli 2011 s. 74)

“De er født med vel ett års mellomrom, søskenflokket fra Verma. Tre nære søsken som i dag er 93, 94 og 95 år gamle. [...] [Brit Hyldmo] har også skrevet en bok. En samling leilighetsdikt, som barnebarna fikk samlet i et hefte. Alt som går på rim, er lett å lære, mener søskenflokket.” (*Åndalsnes avis* 5. februar 2011 s. 11)

“Bodil Jorunn Larssen (55) ble helt svimmel da hun plutselig fikk vite at hun var kanskje fjorårets mest leste lyriker. [...] Et dikt jeg hadde lagt ut på en forfatterblogg på nettet var blitt brukt i eksamensoppgava i norsk hovedmål til eksamen i 10. klasse våren 2009. [...] Jeg begynte å skrive dikt etter at mor mi døde i 2007. Etter hvert begynte jeg å legge dem ut på en forfatterblogg jeg er medlem av. Senere har jeg begynt å bruke også to andre blogger, og til sammen

har jeg lagt ut rundt 200 dikt på nettet. [...] Men jeg har aldri skrevet for noe annet enn min egen del, selv om jeg i senere tid har skrevet noen leilighetsdikt og trøstedikt for andre, opplyser Bodil Larssen. Hun forteller at mange tilbakemeldinger med ros og ris til diktene hun har lagt ut på bloggene, har lært henne mye og utviklet henne som lyriker. [...] - Aktiviteten på bloggene har styrka selvbildet og trua på at det jeg holder på med kan ha litt verdi. Siste året har jeg også lest for kolleger på arbeidsplassen min noe av det jeg skriver. Det ville vært helt utenkelig for meg å gjøre tidligere, sier Bodil Larssen. Men å gi ut noen av diktene sine i bokform har hun ingen planer om.” (*Tromsø* 27. januar 2010 s. 20)

“Allerede fra vikingtiden kjenner vi skikken med å kvede i tide og utide – ikke minst når man satt til bords. Ofte tok dette form av en duell der det gjaldt å få inn siste strofe, og det gikk i sarkasme, kritikk og ironi. Etter at renessansen hadde nådd nordover til våre utposter, gikk man vekk fra direkte personangrep og ga seg i stedet til å lovprise maten, og da først og fremst leveren. At det var akkurat leveren som fikk æren av å motta lovprisninger henger sammen med den betydningen for kjærlighet og seksualitet som den ble tilskrevet av folketroen. Ofte hadde rimene derfor en erotisk dimensjon:

Levern den ska stekas över halm och kryddors blad.
Den flicka som tar en gubbe till man lär aldrig mera bli glad.

Ikke alle hadde diktermusene på sin side. Disse kunne kjøpe en bok som ble gitt ut i 1620: *Några Bordrim, höfligt och lustigt, så wäl andeligen som wärdsligen. Lefren som brukeligt är: At berimma, hwilka een til dygd upwäkia och reeta kuna.* Leverdikt var, som leveren selv, et overklassefenomen som helst ble brukt til å bryte opp ensformigheten som ofte festet seg ved stormaktstidens uendelig lange bordsettinger. Etter hvert beveget imidlertid skikken seg nedover i samfunnslagene fra bankettsalene til bondestuene. Dermed ble rimene knyttet til den mer folkelige grøten. Tradisjonen vitner den erotiske dimensjonen i det eldste bevarte grøtrimet om:

Gröten är kokt i spiseln och ej i någon kärna.
Fast flickorna säger nej, så vill de ändå gärna.

[...] I Norge, derimot, er grøtrim et dunkelt kapittel. En av de få omtalene finner vi i samfunnsforskeren Eilerts Sundts tidsskrift *Folkevennen* fra 1857, og i boken *Natur, folkeliv og folketro paa Voss og Vossestranden* fra 1896 av Thron S. Haukenæs finner vi følgende skildring fra et bryllup: “I anledning bruragrauten paa den 3dje dag blev der af hver enkelt efter kjøgemesterens opfordring frembragt korte smaa rim. Køgemesteren rimede først og saa de øvrige; kun bruden blev fritagen derfor. Som en prøve paa disse rim kan her anføres:

Grauten er fin.
Gid han var i magen min.”

[...] Bare under gravølet passet det seg ikke med rimerier. Ellers ble de fremsagt både påskeaften og ved barnedåp og bryllup, men oftest under arbeidsfester. Her møttes ofte arbeidere og arbeidsgivere rundt samme bord. Dermed var det duket for rim der motsetninger mellom klassene fikk utløp. Husfolket kunne fleipe med hvor late og udugelige tjenestefolket var, mens de på sin side kunne rime om gjerrighet og dårlige arbeidsforhold. Av og til kunne rimene være riktig beske:

Detta stället heter Svälteräng.
Her ska Skråen [Fanden] vara piga eller dreng.
Små skedar och flata fat,
och bonnen vill att vi ska äta med fart.

Det ble rapportert om både slagsmål og langvarig krangling som følge av rimingen etter at julefreden var over. Andre motsetningsforhold som kunne komme frem, var dem som fantes mellom forskjellige bygder. Og når en ny arbeider kom til en gård, fikk vedkommende ofte et niddikt som en del av opptagelsesritualet. Greide vedkommende å rime tilbake, var det bare å takke og ta imot, for da hadde hun eller han vist seg skikket. [...] Beslektet med tradisjonen der man fremsier dikt til julegavene.” (Thomas Reinertsen Berg i *Morgenbladet* 11. – 17. desember 2015 s. 58)

Jan-Öjvind Swahns bok *Grötrim: På skämt och allvar* (1986) viser med “hundratals eksempel ur gammal svensk folklöre [...] att “rimmen över gröt” från början fungerade som en sorts säkerhetsventil i allmogesamhället. Där var det tillåtet att i måltidsrimmets traditionsbestämda form ge utlopp åt privat animositet som åt motsättningar mellan sociala grupper – mellan husbönder och tjänstefolk, män och kvinnor eller mellan jordens brukare å den ena sidan och hantverkare, stadsbor, präster och överhet å den andra.” (<http://www.bokstugan.se/bok/8273.html>; lesedato 09.02.16)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>